

Prestens skyggeside

Olle Carlsson måtte til bunnen av flasken før han klarte å bakse seg tilbake til livet.

Tekst: **KRISTIN STOLTENBERG**

Foto: **JAN JOHANNESSEN**

ALKOHOLISME

Rusproblemer tar ikke hensyn til tittel. Noen ganger rammer de også kirkens folk.

Stockholm

LIKE FØR kveldsgudstjenesten endrer sogneprest Olle Carlsson (54) seg. Bena begynner å gå fortere. Han haster ut av sakristiet og bort til plassen sin fremst i kirken. Han sjekker at vannglasset står der. På vei tilbake svinger han innom benkeradene og hilser på alle som vil ha en bit av ham. Også munnen beveger seg litt raskere nå.

– I kveld kjører vi fra hjertet, sier Olle Carlsson.

De andre i sakristiet smiler. De vet hva det betyr. Det handler om å ta gudstjenesten litt på sparket, og med medmenneskelig varme og Guds kjærlighet vil det gå fint. Det pleier det. Det er derfor det kommer rundt 400 mennesker hver søndag kveld til Allhelgonakyrkan, Stockholms mest utradisjonelle og suksessrike menighet. Grunnlagt av mannen som nå kjenner nervøsiteten komme. En nervøsitet som melder seg hver gang han ikler seg kappe og krave, og som bunner i frykten for ikke å være bra nok. I mange år hadde Olle Carlsson en effektiv måte å kontrollere angsten på. Han drakk. Drakk til han nådde bunnen.

Tabu. Hadde Olle Carlsson hatt et annet yrke, ville mest sannsynlig denne historien ikke funnet veien til pressen. Ifølge Verdens helseorganisasjon har 10 prosent av befolkningen i den rike verden et alkoholproblem. For Norges del er det ca. 370 000 mennesker. Men en prest? En som nærmest er Guds representant på Jorden? Ingen norsk prest har noen gang snakket offentlig om at han drikker for mye.

I kirkelige miljøer har avholdssaken tradisjonelt stått sterkt. Og en prest har forpliktet seg gjennom ordinasjonen og tjenestemannsloven til å leve slik at han ikke bryter kirkens lære. Fyll er et slikt brudd. Tabu en konsekvens.

FJERNER TABU: – I kirkens verden er alkoholisme privat, sier Olle Carlsson. Det gjerdet har han behov for å rive ned. Fra stuevinduet sitt har Carlsson utsikt til Katarinakyrkan, hvor han nylig ble tilsatt som sogneprest.

Leder i Den norske kirkes preste-forening, Gunnar Mindestrømmen, mener det nesten mytiske bildet av presten forsterker problemet.

– Noen har et bilde av presten som om han eller hun skulle være noe annet enn et vanlig menneske. Det er ikke riktig. Prester strever med sitt liv på samme måte som andre, sier Mindestrømmen.

I enkelte kirkelige miljøer er alkohol blitt mer akseptert. De kontinentale vanene som flommer innover Norge, har også funnet veien til noen presteboliger. Jo større tilgang, jo lettere er det å ty til flasken når hverdagen oppleves tøff, tror prestelederen.

For det er ikke slik at Olle Carlsson er den eneste presten som døyver problemene med sterke dråper. På møtene til Anonyme Alkoholikere sitter det prester. På behandlingsinstitusjonen Vangseter er kirkens menn representert på lik linje med folk fra andre yrkesgrupper. De er ikke mange, men de er der. Det har også vært enkelte avskjedigelser av prester på grunn av misbruk. Hvor mange som sliter, vet ikke Mindestrømmen. Alkohol er nemlig noe man ikke snakker om.

Dette er bakteppet da Olle Carlsson for noen måneder siden slipper en bombe av en bok: *Mitt himla liv*. Heller

ikke Den svenske kirken er vant med betroelser fra sine egne i den skalaen Olle leverer.

Skammen. «I anledning av at du opptrådte beruset på fjorårets konfirmanntur i England, er det ikke lenger aktuelt med noen prestatjeneste i Vantörs menighet,» sto det i brevet fra sognepresten.

Det var en varm sommermorgen i 1993. Olle Carlsson satt på en benk sammen med barna og nøyte dagen som gled innover dem. Da han åpnet brevet, kjentes det som om hjertet sluttet å slå. Olle merket at fargen forsvant fra ansiktet, og han stappet brevet raskt ned i baklommen. Det kunne ikke være sant.

– Hva sto det i brevet, spurte sønnen Viking.

– Ingenting, svarte Olle.

Konfirmantleiren hadde vært en prøvelse. Olle Carlsson hadde reist av gårde til England med en gjeng konfirmanter, i tillegg til de verste kriminelle ungdommene i Stockholm. På den tiden hadde han hatt flere jobber som prest og terapeut på behandlingsinstitusjoner for alkoholikere, i tillegg til ansettelser i kirken.

Han var den vellykkede, joviale og samlende presten. Men også

«Prester strever med sitt liv på samme måte som andre»

Gunnar Mindestrømmen, leder i Presteforeningen

MESSE: - Kristendommen prediker et stort vi. Vi er alle kaldet til å lage verden. Kallet til å elske og å bli elsket, sier Carlsson.

GODT FORHOLD: Mens de eldste barna gråt av gjenkjennelse da de fikk lese manuskriptet til Olles bok, var historien fremmed for Sara (14) og Johanna (18). De to yngste har aldri sett faren sin full. Johanna bodde den første tiden alene med mammaen sin.

Barna kastet et blikk på ham før de sa: Nå reiser vi til mamma

den presten som enkelte dager ikke klarte å løfte brødsleven til munnen i lunsjen fordi hånden skalv sånn. Misbruket skjulte han godt. Ikke minst overfor seg selv. Derfor så han heller ingen problemer ved å blande ungdomsgruppene. Det var konfirmanter om dagen, kriminelle om kvelden, og alkohol om natten.

I boken skisserer han hvordan han var tvunget til å stå opp midt på natten og helle i seg sprit for å stoppe svettingen og angsten. Som minne fra konfirmantene fikk han en lommelerke i sølv med initialene sine på. Olle tror ikke det bare var ment som hån, men han syntes det var pinlig og krenkende. Tidligere hadde han kunnet drikke flere flasker vin uten at noen så på ham at han var full, men nå begynte han å bli aggressiv og ravende når han havnet utpå. Han skalv så mye at han måtte ha noe innabords for i det hele tatt å kunne løfte telefonrøret. I denne tiden ble Olle Carlsson dessuten far til to barn med ni måneders mellomrom. Mødrene var kvinner han da ikke lenger var sammen med. Fra før hadde han tre barn med sin ekskone.

Ingen selvinnsikt. Brevet fra sogne-

presten i Vantörs menighet fikk aldri noen konsekvens for Olle. Det var som om ordene aldri var skrevet, og da Olle selv brakte alkoholen på bane og sa at han hadde lagt problemene bak seg, sa sognepresten at «da snakker vi ikke mer om den saken». Dermed kunne drikkingen fortsette i skjul. Han innbilte seg at han hadde kontroll. Selvinnsikt er ikke akkurat det som kjenner tegner alkoholikere.

Dessuten hadde det begynt så forsinket. På 1970-tallet omfavnet frikirkeguttene friheten, hasjrøyken og bohemlivet – men også prestatjenesten. Til sin glede fant han bibelvers der alkohol var nevnt i positive ordelag. Han kjente at vinen var en slags Guds gave; frigjørende fra det mer kontrollerte livet. Vinen gjorde at han kom i kontakt med en skaperkraft han ikke hadde som edru. Prekener, sangtekster og dikt fikk nytt innhold. Han drakk for å våge å føle, for å kjenne seg vakker, sterk og flink. På den tiden så han ikke de destruktive virkningene.

Plutselig endret årsaken seg. Han begynte å drikke for å glemme, for å kompensere for dårlig selvfølelse, og for å orke å leve. Olle Carlsson vet nøyaktig når det skjedde. Endringen kom

som en konsekvens av mye alkohol og følelser for en 16 år gammel jente i menigheten.

Han vet at det høres patetisk ut. Han, en gift trebarnsfar og menighetsprest, forelske seg i en 16-åring. Likevel skjedde det. Livet hans var som en nedadgående spiral i turbofart. Den førte med seg skilsmisse, den nedverdige konfirmantturen, avskjedgjøelse fra jobben, inkassohenting av bilen, og et nødrep fra barna.

Det kom i julen 1994. Igjen hadde Olle Carlsson sviktet ungene sine og drukket seg full på julaften. Flere ganger hadde han lovet dem at han aldri mer skulle drikke. Han hadde garantert at det skulle bli flere av de fine stundene de tross alt hadde sammen. Olle var på denne tiden aleneforsørger for barna. Sviket overfor dem er noe av det som gjør mest vondt.

Tidlig annen juledag snek han seg likevel bort til den lokale kneipen. Han drakk sprit, en halv karaffel vin og øl. Der satt han, «en alkoholiker, blant andre alkoholikere i et tempel av alkohol». Da han kom hjem, satt barna ved kjøkkenbordet. De kastet et blikk på ham før de sa: «Nå reiser vi til mamma.»

Da åpnet dypet seg. Olle lot seg falle. Det var som om han måtte nå bunnen før han klarte å ta tak. Etter dager med søvn og rus banket han på døren til en av de institusjonene han selv hadde jobbet ved. Nedverdighelsen var total.

Vil fortelle. Når Olle Carlsson nå sitter i lenestolen sin hjemme på Söder i Stockholm, ser han rett på spiret på Katarinakyrkan. Det er bare et halvt år siden han ble utnevnt til sogneprest i menigheten, hvor også den suksessfulle Allhelgonakyrkan ligger. Det er et arbeid han vil stå i som et helt menneske. Derfor måtte han fortelle at også en kirkeleder kan ha denne bakgrunnen.

– Jeg er et skamfullt menneske. Misbruk fører så mye maktesløshet med seg. En maktesløshet og skam man forsøker å døyve ved å drikke enda mer. Det er tragisk; man skal være et forbilde for andre, og så klarer man

ikke å hjelpe seg selv, sier Olle. Ærligheten hans er også et oppgjør med det han mener er kirkens svakhet. I dag føler Olle Carlsson at det som formidles fra talerstolen ofte er dogmer og teorier. Han savner levd liv og menneskelige historier. I resten av samfunnet, og særlig i filmer, litteratur og musikk er det det personlige, menneskelige livet som skildres. Der bør Kirken også være, mener han.

– Får man en god kirke hvis alle prester bekjenner sine synder offentlig?

– Jeg tror kirken ville tjent mye på at flere var ærlige. Så får hver og én bestemme seg for hva de skal si. Men det er klart det er en balanse her. Jeg forteller om mitt himla liv fordi jeg har et budskap. Det handler om at alle mennesker har rett til å eksistere med hele sitt liv. Ingen er bedre enn andre, heller ikke presten, sier Olle Carlsson.

I etasjen under presteboligen hen-

ger et skilt på døren: AA kvinnemøte. Også for Olle Carlsson var Anonyme Alkoholikere redningen. De første 90 dagene etter avrusningen gikk han på AA-møter hver dag. Nå er det ikke like hyppig, men han går fortsatt. For Olle var det nødvendig å fylle tomrommet etter alkoholen med en sterkere kraft. Derfor begynte han reisen mot Gud på nytt. Det forandret ham ikke bare som menneske, men også som prest.

Angrer ikke. I dag bor han sammen med Marianne Janson, som er moren til Johanna, et av barna som ble født med ni måneders mellomrom i 1992, og Sara (14) – to av Olles seks barn; alle har han i dag et godt forhold til.

Han vet at han aldri mer kan drikke, og han våger ikke friste skjebnen med en lettøl, eller stikke innom Systembolaget for å kjøpe vin til andre. Det er ikke noe savn. Livet leveres annerledes og rikere nå. ➔

NYHET!

HATTING
KLASSIKERE

Rugfler
med surdej, rug og grøskarkerner

10% fibre

Du blir ikke akkurat mindre sunn med saftige Rugfler fra Hatting!

God bakst.
God stening.

HATTING

www.hatting.no

HAUGROVT
Bakstakalen

www.cira.no foto: colorbox

GÅR FORBI: Kroen var hans kirke. Når Olle Carlsson går hjemmefra og til messe søndag kveld, ligger pubene på rekke og rad. Men han kjenner ikke lenger noen lyst til å drikke. Livet leves annerledes nå.

I kveld skal han snakke om hvor vanskelig det er å være menneske

☞ – Det høres kanskje rart ut, men jeg angrer ikke på livet jeg har levd. Det har gjort meg til det mennesket jeg er i dag. Så på den måten er jeg glad jeg har opplevd det, sier Olle Carlsson.

Var han som prest ekstra utsatt for å bli alkoholmisbruker? Han tror det. Ifølge Statens institutt for rusmiddel-forskning har bartenderere og hotell- og restaurantarbeidere en viss risiko for misbruk. Også sjømenn, journalister og folk i underholdningsbransjen er utsatt. Men det finnes ingen oversikt over yrkesgrupper generelt.

Presteforeningens leder Gunnar Mindestrømmen mener prester er i en risikogruppe. De har store krav til innlevelse i andre menneskers lidelse. Mange jobber syv dager i uken i tillegg til at de skal være tilgjengelige 24 timer i døgnet. På grunn av taushetsplikten blir de også alene med vanskelige og dramatiske temaer.

En arbeidsmiljøundersøkelse Ida Marie Høeg og Ann Kristin Gresaker ved Stiftelsen Kirkeforskning har gjort, viser at hver femte prest har vurdert å slutte i jobben. Like mange sier at de

er delvis utbrent, mens 4 prosent er utbrent på grunn av for stor arbeidsmengde. Undersøkelsen er utført blant 900 prester i hele landet. Den dokumenterer også at to av fem ikke fikk god nok opplæring som nytilsatt. En av tre har dessuten opplevd vanskelige situasjoner hvor de mener personalavdelingen og bispekontoret burde vært tydeligere inne i bildet.

Gunnar Mindestrømmen er ikke i tvil om at kirken vil tjene på å lage systemer som kan fange opp dem som strever med alkohol. Han vil også slå et slag for mer åpenhet.

Inkluderende. Olle Carlsson drar hatten over hodet før han putter hendene langt ned i vinterjakken. Om en halvtime skal han svelge nervøsiteten og lede gudstjenesten i Allhelgonakyrkan. Denne menigheten som han startet for ti år siden som en slags selvhjelpsgruppe i kirkens kjeller, og som etter hvert inkluderte skuespillere, intellektuelle, kulturpersonligheter, studenter, rusmiddelbrukere og andre som ikke fant seg til rette i kirken.

Olle labber over snøfonnene med

prekenen i sekk på ryggen. I kveld skal han snakke om hvor vanskelig det er å være menneske, og at ingen av oss er ferdig eltet ennå. «Egentlig burde det stått et skilt på oss alle om at arbeid pågår,» skal han si. «Et godt arbeid.» Han går forbi kneipene som han en gang regnet som sin egen kirke. Ved 7-Eleven stopper han for å kjøpe seg en pølse.

– Olle! sier mannen bak ham i køen. Han presenterer seg som Bosse Schön. Forfatter og journalist og kjent nazijeger. Schön har skrevet flere bøker om Sveriges brune fortid. Nå vil han takke. På grunn av Olles åpenhet har også Bosse Schön funnet veien til Allhelgonakyrkan. Her opplever han at han få komme med hele seg, inkludert sin egen alkoholisme.

– Det var hyggelig å høre, sier Olle.

Da messen nærmer seg slutten, stiller Bosse Schön seg ved siden av Olle. Kalken og brødet holder de i hendene. Og mens folk strømmer til, benytter Olle Carlsson anledningen til å minne menigheten om at det bare er druesaft i begeret.

kristin.stoltenberg@aftenposten.no